

Kunstroute

3

De Dorpsstraat door

Dit is de plek.

Beeldende kunst verbindt mensen met hun stad en geeft een eigen identiteit aan een plek. Dat maakt kunst een belangrijk onderdeel van de stadscultuur. De gemeente Zoetermeer verstrekt al decennialang opdrachten aan professionele kunstenaars om bij bouwprojecten een kunstwerk te maken. Een kunstwerk speciaal ontworpen voor de plek én speciaal voor de mensen die de plek gebruiken.

Inmiddels staan er meer dan 180 unieke kunstwerken in de stad. Je kunt ze ontdekken met de verschillende kunstroutes. Elke route leidt door een ander stukje Zoetermeer. Voor wie met kinderen op pad gaat, staat er per kunstwerk een vraag die helpt om een gesprek over kunst op gang te brengen.

Meer informatie over alle kunstwerken in de stad vind je op www.zoetermeer.nl/kunst.

Deze kunstroute voert je langs elf kunstwerken in de omgeving van de Dorpsstraat. De route sluit aan op Kunstroute 2 Rond de Dobbe (wandelroute) en Kunstroute 4 Richting Lansing (fietsroute).

1,9 km

Wandelroute ■ Toegankelijk voor rolstoel/scootmobiel

Let op: In het Wilhelminapark lopen sommige paden schuin.

Start: Overgang Vlamingsstraat/Dorpsstraat

Einde: Overgang Dorpsstraat/Schinkelweg

Uitgave Bureau Citymarketing Zoetermeer, i.s.m. afdeling Vrije Tijd Gemeente Zoetermeer ■ Tekst en Fotografie Gemeente Zoetermeer, Ton van Zeijl ■ Vormgeving so mine design ■ Cartografie Cartographics

© Gemeente Zoetermeer, versie 2, juni 2021. Contact: tel. 14 079, www.zoetermeer.nl/kunst. Niets uit deze uitgave mag worden gepubliceerd zonder toestemming van de gemeente Zoetermeer. De gemeente doet haar best om actuele informatie aan te bieden. Wijzigingen zijn voorbehouden.

gemeente
Zoetermeer

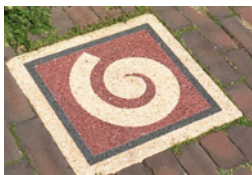
ZOETERMEER

IS DE PLEK.

➤ Start op de stenen brug aan het begin van de **Vlamingstraat** waar deze overgaat in de **Dorpsstraat**. Links in de stoep ligt een tegel met een gekleurd teken. Een eind verderop zie je er rechts weer een.

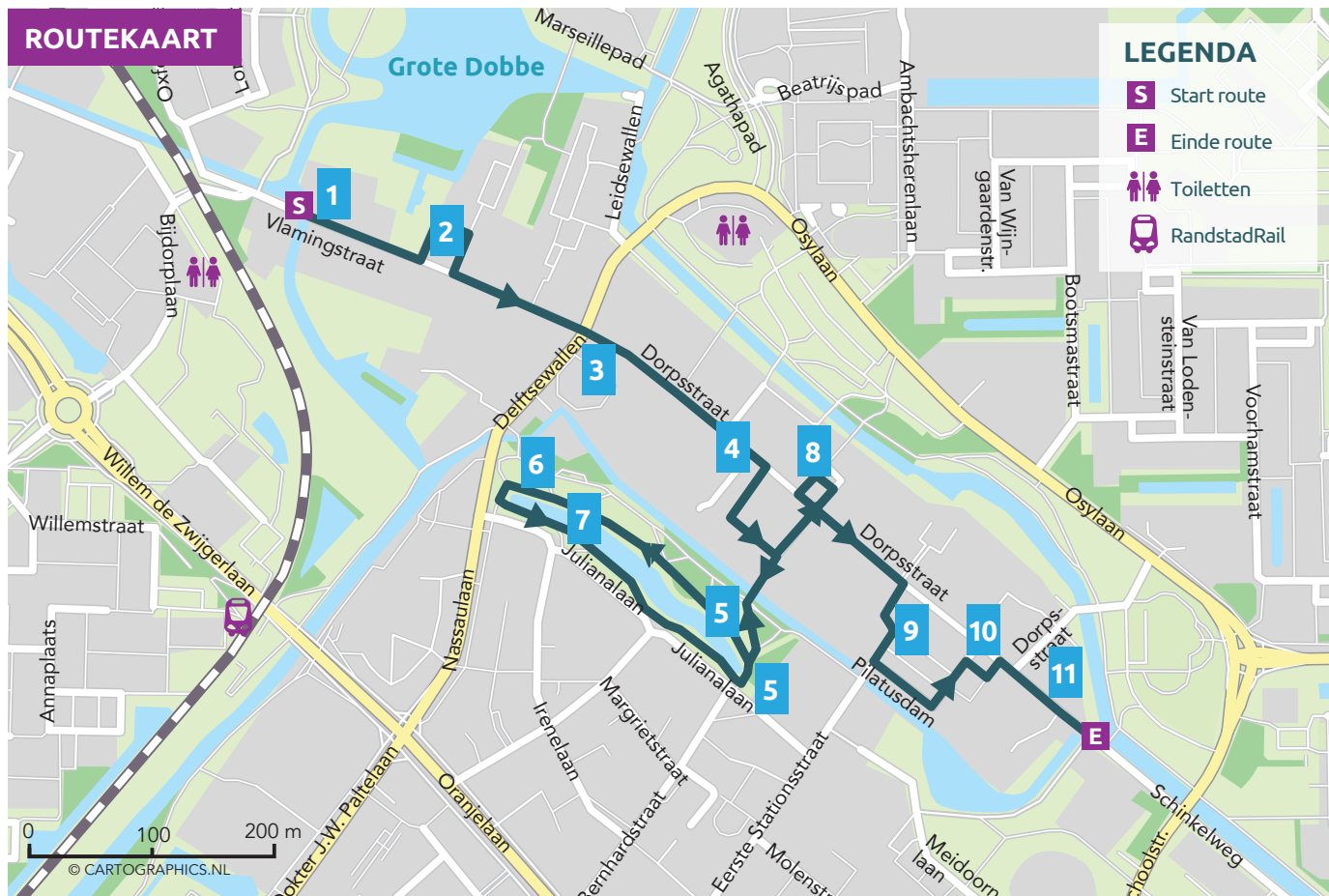
1 Trudy Bersma / Marijke Wijgerinck ■ SpeelSpoorStenen (2009)

Het SpeelSpoor komt voort uit de wens om een speelplek te hebben waar kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. Beeldend kunstenaars Trudy Bersma en Marijke Wijgerinck werkten dat idee uit. Zij onderzochten de omgeving van de Dorpsstraat met basisschoolleerlingen: kinderen met en zonder beperkingen. Tien beeldelementen (in gevelstenen, ramen, bruggen en gebouwen) werden gebruikt om tien basisvormen te ontwerpen. Daarbij kozen ze drie kleuren die goed bij de bebouwing en bestrating van de Dorpsstraat passen én die veel contrast met elkaar hebben. Zo zorgden ze ervoor dat ook slechtzienden de vormen kunnen onderscheiden. De kleurige tegelontwerpen zijn daarna uitgevoerd in granito, een materiaal dat bestaat uit marmerkorrels die in cement of klei zijn gestort. Met die tegels – de SpeelSpoorStenen – is het SpeelSpoor aangelegd. In de hele straat liggen er twintig. Als je het spoor volgt, vind je die bijzondere vormen in de gevels en de bestrating van de Dorpsstraat terug.

? Kan je ontdekken waar het motief van de eerste tegel van de SpeelSpoorStenen vandaan komt?

➤ Loop de **Dorpsstraat** in naar nummer 7, een rijksmonument uit 1872 met de passende naam **'t Oude Huys**. In de bestrating voor dit huis is in gekleurde stenen het **gemeentewapen** van Zoetermeer aangebracht. Loop verder door de Dorpsstraat tot net voor nummer 12 – het pand met de muurschildering – en sla daar linksaf naar het **Nicolaasplein**. Het paviljoen dat midden op het plein staat, is opgetrokken uit enkele **spanten** (metalen dakbalken) van het voormalige **station Segwaert**. Op het informatiebord lees je meer over de geschiedenis ervan. Loop naar rechts, voor de Kapelaan langs, weer richting de Dorpsstraat. Vlak voor de Dorpsstraat liggen rechts tegen de gevel van het woonhuis (tussen de begroeiing) drie kleurige putdeksels.

2 Trudy Bersma / Marijke Wijgerinck ■ LuisterPutten (2010)

Ook deze LuisterPutten maken deel uit van het SpeelSpoor. Net als veel van de andere SpeelSpoor-onderdelen werkt dit kunstwerk op een of meer van je zintuigen. Je herkent in de ronde vorm één van de basisvormen die voor het SpeelSpoor zijn ontworpen. De drie deksels hebben ook de drie kleuren van het SpeelSpoor. De deksels kan je met je hand of voet in beweging zetten, zodat er in de putten geluiden ontstaan. Elke put heeft zijn eigen geluid. Je kan ze alleen of met meerdere tegelijk laten klinken, zodat er ritmes ontstaan.

? Aan welke geluiden of instrumenten doen de klanken van de putten je denken?

➤ Sla linksaf de **Dorpsstraat** in. Links passeer je de **Nicolaaskerk** uit 1915. Steek over bij de stoplichten en loop naar de **Oude Kerk** rechts. Op het voorterrein zie je links van de ingang het **eregraf van verzetsstrijders** uit de Tweede Wereldoorlog. Voor het stenen muurtje staat een wonderlijke boom.

3 William Speakman ■ De Turfkachel (2007)

De boom groeit uit een bijzondere kachel. Het is een ouderwetse platte buiskachel, die gestookt werd op turf en gebruikt werd om eten op te koken. Zulke kachels waren in huis de ontmoetingsplek voor familie en vrienden. Dit kunstwerk staat bij het muurtje rond de Oude Kerk, omdat deze plek ook

een ontmoetingsplek is. Hier vertellen mensen elkaar al eeuwenlang het laatste nieuws en (sterke) verhalen. Op het beeld zie je afbeeldingen van planten en van drie meerbloemen die uit het water komen. De bloemen verwijzen naar de naam en het gemeentewapen van Zoetermeer. Het water verwijst naar het veengebied en het meer die hier vroeger lagen. De tekst 'Zoetermeer warm van aarde' verwijst naar het stoken van turf: aarde die warmte geeft.

? **Waar in de Dorpsstraat heb je het motief van de drie bloemen eerder gezien?**

➤ Vervolg je weg door de **Dorpsstraat** tot aan nummer 99. Voor het lunchcafé staan zes kleurrijke vormen.

4 **Hans van Bentem** ■ **De Speelvis** (2008)

Dit kunstwerk op het SpeelSpoor is gemaakt door iemand anders dan de andere delen. De van oorsprong

Zoetermeerse kunstenaar Hans van Bentem bedacht voor dit plein een fantasievis uit zes losse delen. Drie zijn er gemaakt van keramiek en drie van granito. Vooraan staat de witte kop, die als de schedel van een geraamte naar je grijnst. Achteraan steekt de staart omhoog, kleurrijk en vrolijk wapperend. De vormen ertussen lijken vinnen en kieuwen. De elementen zijn geschikt om in of op te zitten, aan te voelen en tussendoor te lopen of te rijden met een rolstoel. Kinderen kunnen al spelend hun eigen wereld creëren. Eromheen is een zachte vloer aangebracht, zodat je erop kunt klimmen zonder dat je hard kan vallen.

? **Kun je het verschil voelen tussen de verschillende delen van keramiek en van granito? Voel maar eens met je ogen dicht aan de verschillende delen.**

➤ Loop rechts het straatje langs het lunchcafé in. Dit heet ook Dorpsstraat. Ga links door het winkelstraatje en dan rechts de steeg in. Steek het bruggetje over en je bent in het **Wilhelminapark** (van de ontwerpers Bijhouwer en Van Koolwijk). Ga links langs de reling. Na tien meter zie je links (over het water) een bijzonder **tuinhuis** van ontwerper Piet-Hein Eek. Loop het pad verder af en ga bij de eerste splitsing rechts, richting een vlakke brug. Boven het water, op de rechterzijde van de brug, hangt een bronzen plaquette.

5 **Yvonne Gevers** ■ **Gedachtenpad** (2006)

De bronzen plaquette hoort bij het Gedachtenpad. Keer om en ga het eerste pad links op. In het asfalt zijn meerdere bronzen plaquettes aangebracht, de 'gedachtenwolkjes', die samen met de plaquette op de brug het Gedachtenpad vormen. De kunstenaar heeft met inwoners van Zoetermeer nagedacht over wat herdenken is en wat het voor iemand kan betekenen. Daarna hebben oude en jonge Zoetermeerders hun eigen gedachten in een wolkvormige plak klei gekerfd. Daarvan zijn mallen gemaakt en die gedachtenwolken zijn in brons afgegoten. Ze liggen – niet toevallig – in het pad dat naar het herdenkingsmonument voert.

? **Heb je zelf een mooie gedachte rond het thema 'herdenken' die goed op zo'n gedachtenwolkje past?**

➤ Het asfalt gaat even verderop over in klinkers. Loop een stukje door en je staat vlak voor het **oorlogsmonument** uit 1951. Loop verder en ga vanaf de klinkers weer door het pad op. Een stuk verder staat rechts in het gras een sokkel met een figuur erop.

6 **Eddy Roos** ■ **Danseress** (1983)

Eddy Roos is een kunstenaar die veel beelden in brons heeft gemaakt. Meestal kiest hij vrouwen als model. Voor dit beeld was het model een danseres genaamd Lennie. Hij tekende haar na, terwijl ze aan het dansen was. Van die tekening maakte hij een kleimodel en dat goot hij af in brons. Het beeld ziet er van alle kanten telkens heel anders uit. Dit komt door de vorm en het gebruikte materiaal, maar ook door de ruimte waar juist géén materiaal is. Je voelt zelf bijna de beweging van het model als je ernaar kijkt. Voor zijn sculpturen kiest Eddy Roos graag een natuurlijke omgeving. Dit beeld is daarom in het Wilhelminapark goed op zijn plek.

? **Is de houding van de danseres een houding die je gemakkelijk aanneemt?**

➤ Ga verder op het pad, met de bocht mee links om het water heen. Rechts in het gras staan twee metalen objecten.

7 **Laurens van Herpt** ■ **zonder titel** (1998)

Dit kunstwerk is gemaakt voor de manifestatie 'Bomen over leven' die de Vereniging Terra Kunstprojecten (nu Franx) in 1998 organiseerde. In de zomermaanden waren er buiten allerlei kunstvormen te zien en te horen, zoals beeldende kunst, theater, muziek, fotografie, video en poëzie. Zoetermeerder Van Herpt maakte toen een gedenkteken voor verhalen die overleven. Mensen komen van oudsher graag samen om elkaar verhalen te vertellen. Bomen zijn daarvoor vaak verzamelplaatsen. De rode kleur in het beeld legt een relatie met de torenspits van de Oude Kerk: ook zo'n plek van samenkomst en verhalen. De bijna vergane en verkoold houtblokken binnenin staan voor de bijna vergeten verhalen. De betonnen voet van het beeld suggereert een omgezaagde boom: verhalen die niet meer verteld kunnen worden.

? **De titel van de manifestatie, Bomen over leven, heeft een dubbele betekenis. Het kunstwerk gaat over allebei. Weet jij welke?**

➤ Loop verder langs het water, halverwege zie je links weer het oorlogsmonument. Steek aan het einde links de vlakke brug over en neem het pad weer omhoog. Ga terug over de houten brug via de steeg naar de **Dorpsstraat**. Je komt uit tegenover een groot plein. Daar zie je nog meer granito tegels, in drie groepjes.

8 **Trudy Bersma / Marijke Wijgerinck** ■ **HinkelBanen** (2007)

Dit plein diende vroeger als schoolplein voor een school. Voor het SpeelSpoor maakten de kunstenaressen hier drie hinkelbanen. Omdat ze vlak zijn, vormen ze geen obstakel voor de terrassen en voor andere activiteiten die hier plaatsvinden. Je kan er dus gewoon overheen lopen, fietsen of hinkelen. De HinkelBanen zijn gemaakt van dezelfde granito tegels als de SpeelSpoorStenen.

? **Wat valt je op aan de volgorde waarin de tien verschillende basismotieven in de verschillende hinkelbanen zijn gelegd?**

➤ Links op het plein is in de gevel een 18de-eeuwse **gevelsteen** van **kasteel 't Huis te Palensteyn** ingemetseld. Loop de **Dorpsstraat** verder in tot je rechts de **Eerste Stationsstraat** in kan. Na 25 meter sta je voor de **Pilatusdam**. Op de rand van de parkeerplaats staat een hoge mast met daaraan kleurige vormen.

9 **Trudy Bersma / Marijke Wijgerinck ■ Waaier** (2010)

Het object dat hier staat is een 'stabile': een staande variant op de 'mobile'. Aan de mast zijn verticale staven gehangen, waaraan je weer de verschillende basisvormen van het SpeelSpoor kan herkennen. Wanneer je ze telt, merk je dat ze er alle tien aan hangen. Als het waait, vangen de tien vormen wind en zo wordt de Waaier in beweging gezet. Soms bewegen ze snel, soms langzaam en zonder wind staan ze stil.

? Van welk materiaal zou dit kunstwerk gemaakt zijn? Waarom denk je dat?

➤ Loop 20 meter verder en steek dan over naar het voetpad aan de zuidkant en loop langs het water naar de hoek. Rechts kijk je op de **Kleine Dobbe**. Ga aan het einde links over de stoep richting Dorpsstraat, maar sla af bij de steeg rechts (nog steeds **Pilatusdam**). Op een klein pleintje staan twee bijzondere raamwerken.

10 **Trudy Bersma / Marijke Wijgerinck ■ WentelVensters** (2010)

De twee kleurrijke vensters op dit plein lijken op elkaar, maar zijn toch enigszins verschillend. De tien motieven van het SpeelSpoor, die in de andere kunstwerken ook voorkomen, zijn hier als kralen aan metalen staven geregen. Die staven kun je apart van elkaar ronddraaien. Daardoor verandert het aanzicht van de ramen. Niet alleen de vorm is daardoor belangrijk, maar ook de zogenaamde 'restvorm'. Daarmee wordt de ruimte tussen de vormen bedoeld. Door te draaien kan iedereen zijn eigen variant van het kunstwerk maken.

? Als je van een afstand naar de WentelVensters kijkt, zie je dan meer vorm of meer restvorm? Tip: Het helpt als je door je ooghaars kijkt.

10.000 stappen zetten?

Dit is de plek.

➤ Ga de **Dorpsstraat** in naar rechts. Na tien meter is aan de linkerkant de entree van het pleintje **Hovestein**. Aan weerszijden van de doorgang staan palen, waaraan een bijzondere ketting is opgehangen.

11 **Maria Roosen ■ Home Is Where The Heart Is** (2012)

Aan deze reusachtige bedelketting hangen voorwerpen die symbool staan voor de onderdelen van het leven, net als bij een echte bedelketting. Bekende bedels zijn een hart als symbool voor liefde, een dobbelsteen voor geluk of pech en een anker voor hoop. Bijzonder aan deze ketting met aluminium bedels is dat een aantal door Maria Roosen speciaal voor Zoetermeer is bedacht. Deze bedelketting draagt voorwerpen die iets met de geschiedenis van Zoetermeer en de winkels in de Dorpsstraat te maken hebben. Zo zijn er bedels in de vorm van een chocomelfles, een boterton en een geldbuidel. De ketting zelf symboliseert de verbinding tussen het oude en het nieuwe Zoetermeer.

? Welke voorwerpen zie je als bedel aan de ketting hangen en hoe hebben deze met de geschiedenis van de stad te maken?

➤ Loop naar einde van de **Dorpsstraat**, waar deze overgaat in de **Schinkelstraat**. Hier eindigt de route.

En... Heb je alle 20 SpeelSpoorStenen kunnen ontdekken?

Antwoorden

1. Op de brugleuning naast de tegel zie je een zelfde soort krul. Die is gebruikt voor het basisontwerp van deze tegel. En ook de lantarenpalen hebben krullen.
2. Bijvoorbeeld een ouderwetse metalen bel, een klok of een maalsteen. Maar er zijn natuurlijk veel meer geluiden te noemen.
3. In het gemeentewapen dat in de bestrating ligt tegenover de villa bij Dorpsstraat 7. Dat is een moderne versie, daar lopen de stelen van de meerbloemen recht.
4. De delen van keramiek zijn uit verschillende platen klei opgebouwd en je voelt daartussen de naadjes. Het keramiek is geglaazuurd en daardoor heel glad, de naden (= voegen) tussen de platen zijn ruw als zand. De granito delen zijn ook heel glad, omdat ze gepolijst zijn, dus heel fijn geschuurd.
5. Je mag van alles verzinnen. Niet alleen een directe verwijzing naar oorlog, vrede of herinneren kan, een indirecte of symbolische zin kan ook heel goed passen.
6. Nee, de kunstenaar heeft de houding van het model expres overdreven, omdat het beeld dan meer dynamiek (het gevoel van beweging) krijgt.
7. De meest bekende betekenis van het woord 'bomen' is natuurlijk de boom als plant, die belangrijk voor de mensen is om te kunnen (over)leven. Maar 'bomen' betekent ook 'praten' of 'kletsen'.
8. Normaal heeft een hinkelbaan een vaste volgorde, dan spring je van cijfer 1 naar 2 enzovoorts tot 10. Hier staat elke vorm in een andere hinkelbaan voor een ander getal.
9. Het is gemaakt van roestvrij staal. Dat materiaal is erg stevig en kan er goed tegen als het flink waait. Ook is het goed bestand tegen regen, de naam zegt het al: roestvrijstaal zal niet snel gaan roesten.
10. Hoe je de staven ook draait, er is altijd meer restvorm dan vorm.
11. De worst komt van de slager die hier een winkel had, de geldbuidel (een ouderwetse portemonnee) verwijst naar het verdienen van geld in de winkels, de meerbloem komt voor in het gemeentewapen van Zoetermeer, de boterton verwijst naar de productie van boter waar Zoetermeer bekend om is, de chocomelfles naar het bedrijf Nutricia dat hier al heel lang gevestigd is. Niet alles heeft een betekenis die van deze plek is afgeleid. De pinguïn bijvoorbeeld gebruikt de kunstenaress wel vaker in haar kunstwerken en vond ze er gewoon mooi tussen passen.